

Paul Mackay
Základní kámen

Vyšlo jako „Vom ‚Wir‘ im Grundsteinspruch“ v týdeníku „Das Goetheanum. Wochenschrift für Anthroposophie“ č. 44 a 46/2001, v příloze „Was in der Anthroposophischen Gesellschaft vorgeht. Nachrichten für deren Mitglieder“. V r. 2002 pak v knižní podobě v nakladatelství Verlag am Goetheanum, Dornach, jako „Die Anthroposophische Gesellschaft als Michael-Gemeinschaft“.

Přátelé z Anthroposofické společnosti České republiky mě poprosili, abych 27. dubna 2001 pronesl v Praze přednášku k Základnímu kameni Všeobecné anthroposofické společnosti. V této přednášce jsem pro práci s rytmy Základního kamene zvolil hledisko, s nímž jsem se v literatuře o Základním kameni dosud nesešel. K tomuto hledisku mě přivedla otázka týkající se onoho „my“ v poslední části Základního kamene. Zde se praví: „...ať dobrým se stává, čemu (my) základ chceme dát ze srdcí, co vést chceme z hlav ve smyslu poznání duchovních cílů.“ jak toto „my“ chápat? Jakou kvalitu má toto „my“? V tomto pojednání bych se chtěl na základě uvedené otázky dobrat hlediska pro vnitřní práci s rytmy Základního kamene, abych se k této kvalitě přiblížil.

Různí anthroposofičtí přátelé publikovali během let různé aspekty týkající se Základního kamene. V roce 1956 tak vyšla knížka „Základní kámen“ od F. W. Zeylmanse van Emmichoven, v níž se autor věnuje mimo jiné i oněm sedmi rytmům. Poukazuje na vnitřní aktivaci Já v různých stupních vědomí, která může v člověku vyvolat novou duchovnou tělesnost. A v roce 1982 rozvádí Sergej Prokofjev ve své knize „Rudolf Steiner a položení základů novým mystériím“, že tyto rytmy představují posmrtnou cestu člověka a stupně nové stezky křesťansko-rosikrucianského zasvěcení. Již z těchto dvou prací může být zřejmé, že Rudolfem Steinerem udané rytmy základního kamene připouštějí různé, vzájemně se doplňující aspekty pro vnitřní práci s nimi.

***Individualizace a sociální
požadavek naší doby***

Ve svém pojednání „Svoboda a společnost“ (1898) popisuje Rudolf Steiner „základní sociologický zákon“ ve vývoji lidstva: „Lidstvo usiluje na počátku kulturních

stavů o vznik sociálních svazků; zájmu těchto svazků je nejprve obětován zájem jedince; další vývoj vede k osvobození jedince od zájmu svazků a ke svobodnému rozvinutí jeho potřeb a sil." Základní sociologický zákon je zákonem individualizace. Je to zákon, který v kulturní epoše duše vědomé nabývá plně na účinnosti. Rudolf Steiner rozvádí, že v této epoše se člověk musí opřít o sebe samého.² Člověk je právě pro své postavení v této době odkázán na to, aby vyvinul anti- sociální pudy. Na základě těchto pudů se člověk staví na vrchol své vlastní osobnosti. Pak ale Rudolf Steiner dodává, že právě v naší době, kdy člověk musí sám kvůli sobě vyvinout antisociální pudy, musí být vědomě pěstováno to, co je sociální. To, co je antisociální, je přirozené a souvisí to s vývojem duše vědomé; to, co je sociální, je nutné a musí to být pěstováno. Sociální požadavek naší doby je nutnou rovnováhou k antisociálním vývojovým tendencím lidstva. Proto, říká Rudolf

Steiner, spočívá dnes základ všeho sociálního života v zájmu jednoho člověka o druhého. V této vývojové situaci se dnes nalzáme.

V jedné přednášce v roce 1923 si Rudolf Steiner stěžuje na to, jakým způsobem se anthroposofové vyjadřují. Rudolf Steiner pak říká: „Co to pomůže, že lidem pořád dokola říkáme, že nejsme žádná sekta, když se chováme, jako bychom sekta byli. Protože podívejte, čemu by především měli členové Anthroposofické společnosti rozumět, je podmínka společnosti jako takové v moderní době. Společnost sektou vůbec ani být nemůže. Proto vlastně vůbec nikdy nesmí, má-li Anthroposofická společnost stát na té správné půdě, hrát roli ono *my* co se názorů týká. Pořád dokola člověk slyší, jak anthroposofové říkají vůči okolnímu světu: My, to znamená Společnost, máme ten či onen názor. S námi se stane to či ono. My chceme to či ono. - To bylo možné za starých dob, že společnosti předstupovaly před svět v takovéto konformitě. To už v naší době možné není. V naší době musí být právě v rámci takovéto společnosti každý jednotlivec skutečně svobodným člověkem. Názory, myšlenky, mínění má jen každý jednotlivě. Společnost nemá žádné mínění. A to se musí objevit ve verbálním výrazivu, s jehož pomocí jednotlivec hovoří o Společnosti. Ono ‚my‘ musí vlastně zmizet.“ Rudolf Steiner se zde zřetelně vyslovuje proti skupinovým názorům nebo míněním v Anthroposofické společnosti. Každý má svůj vlastní názor, k němuž se individuálně dopracoval, a má se cítit odpovědný za to, co jako jedinec, jako individualita hájí. Z toho je dostatečně zřejmé, že se ono „my“ v Základním kameni nevztahuje na takovéto skupino-

vé názory „anthroposofů“. Jaké „my“ je tedy míněno?

Na základe faktu individualizace v lidstvu a po-

)
 známky Rudolfa Steinera v roce 1923, že každý v Anthroposofické společnosti má být skutečně svobodným člověkem, dostává „my“ v Základním kameni Anthroposofické společnosti zvláštní kvalitu. Musí to být „my“, které se může vytvářet na základě individualizace mezi svobodnými lidmi.

Na koná první světové války vyslovuje Rudolf Steiner otázku: „Co je tou nejhlubší osobitostí právě naší epochy a vývoje duše vědomé?“ - Na tuto otázku dává odpověď, když uvádí, že člověk se má nejdůkladněji a nejintenzivněji seznámit se silami odporujícími harmonizaci celého lidstva. Má být vytvořeno vědomé poznání ahrimanských a luciferských mocností odporujících člověku, jinak nedojde k plnému vyvinutí duše vědomé. Člověk je těmto silám vystaven a je na něj kladen požadavek, aby ve svém životě usiloval o rovnováhu mezi vzájemně si odporujícími silami. Vědomé usilování o rovnovážný stav, kterého není nikdy s konečnou platností dosaženo, nýbrž který je neustále v nebezpečí, že se vychýlí na jednu nebo druhou stranu, se musí stát v této epoše bytostným. Avšak tím, že prochází těmito zkušenostmi duše vědomé, vyvíjí v sobě člověk duchovní svébytlí. Tak Rudolf Steiner naznačuje: „Právě tak silně, jak působí duše vědomá antisociálně, zatímco se vyvíjí, bude působit duchovní svébytlí sociálně. Takže lze říci, že člověk z nejniterněj-

1 v nim. orig- das Geistselbst, tedy článek bytosti člověka, který má být rozvinut po duši vědomé; též duchovní Já, mañas - pozn. překl.

ších impulsů své duše vyvíjí v této epoše antisodálnost; za ní však raší duchovní sociálnost."⁴

V tomto smyslu lze také chápat, že Rudolf Steiner poukazuje na jednu sociální zákonitost naší doby. Říká: „V míře, v jaké lidé proniknou svou duši uznáním duchovna, jak jsem ho dnes přiblížil, tak aby i to, co je v určité epoše duchovní, skanulo do vědomí, v té míře se také může v lidstvu rozvinout obyčejné soužití, v té míře mohou lidé překonat ony antisodální pudy, to, co jde proti sodalizaci."⁵

Z uvedeného může být zřejmé, že ono „my" v poslední části průpovědi Základního kamene lze uvést do souvislosti se silami duchovního svěbytí. Není poukázováno na starou skupinovou duševnost, nýbrž na něco nového, co může vzniknout příklonem k duchu.

Rytmy Základního kamene a bytostné články člověka

Jako doznívání vnitřní práce na rytmech Základního kamene se mi tyto rytmy v určitém zážitku evidence ukázaly jako výraz bytostných článků člověka. V následujícím rozpracování se pokusím tento vnitřní výsledek přiblížit. Nejedná se přitom o dokazování, nýbrž o pokus objasnit hledisko, podle něž může být oněch sedm rytmů považováno za výraz sedmi bytostných článků člověka. Toto rozpracování může mít jen předběžný charakter.

Aby mohlo být vybudováno spojení s bytostnými

2 tzn. jasnosti, zřejmosti, poznání, nahlédnutí - pozn. přel.

články člověka, chtěl bych nejprve ukázat dvě pracovní oblasti, v nichž lze toto spojení vytvořit či pochopit. Je to pracovní oblast „podmínek okultního školení“ a „vedlejších cvičení“.

V knize „O poznávání vyšších světů“ se v kapitole „Podmínky pro okultní školení“ poukazuje na sedm podmínek, které jsou důležité pro okultního, tzn. duchovního žáka.⁶ Při práci na těchto podmínkách lze pocítit souvislost s bytostnými články člověka. První podmínka, která spočívá v tom, aby okultní žák věnoval pozornost péči o tělesné a duševní zdraví, je zjevně spojena s *fyzickým tělem* člověka. Druhá podmínka, aby se cítil jako článek veškerého života, má souvislost s *éterným tělem* člověka. Třetí podmínka, která se dovolává poznatku, že myšlenky a pocity mají právě tak význam pro svět jako skutky, se bezprostředně vztahuje k *astrálnímu tělu*. Čtvrtá podmínka, která souvisí s vytvořením „duchovních vah“ mezi vnitřním světem a světem vnějším, má vztah k Já člověka. Pátá podmínka, která má co dělat s neochvějností při sledování jednou učiněného rozhodnutí, vede do oblasti *duchovního svébyetí*; duchovní žák začíná jednat z lásky k činu, je to začátek obětní služby. Šestá podmínka souvisí s rozvíjením pocitu vděčnosti vůči všemu, čeho se člověku dostává; tento pocit vděčnosti vzniká, je-li vlastní existence pocíťována jako dar celého vesmíru; zde vstupujeme do sféry *životního ducha*. Sedmá podmínka: stavět se k životu neustále tak, jak si žádají předchozí podmínky, přivádí duchovního žáka do sféry *duchovního*

3 v něm. orig. geistige; v němčině se jako protiklad „tělesného“ používá výraz „geistig“, tj. „duchovní“, např. tělesná práce - duchovní práce, tělesná nemoc - duchovní nemoc; čeština zde ovšem používá výrazu „Auševní“, proto byl tento výraz zvolen i v této souvislosti, třebaže je v českém překladu zmíněné knihy Rudolfa Steinera použito slovo „duchovní“ - pozn. překl.

člověka.

Druhou oblastí, v níž se ukazuje souvislost s bytostnými články člověka, je oblast takzvaných vedlejších cvičení. Ve dvou esoterních hodinách v roce 1914 Rudolf Steiner na tuto souvislost poukazuje.⁷ O půldruhého roku dříve upozorňuje Rudolf Steiner v jedné esoterní hodině na smysl vedlejších cvičení.⁸ Kdo tato vedlejší cvičení pečlivě vykonává, všimne si, jak začíná rozvíjet morálku. Naznačme si zde krátce souvislost s bytostnými články člověka. Při prvním vedlejším cvičení, cvičení koncentrace, se dostaví posílení síly myšlení; tím je člověk s to osvojit si své fyzické tělo tak, že k němu má svobodný vztah. Druhým cvičením, cvičením vůle, jehož obsahem je iniciativa jednání, se člověk učí procítit étemé tělo; cítí, jak jeho éterné tělo procítá. Třetím cvičením, cvičením klidu, člověk poznává své astrální tělo; učí se cítit, jak vnější astrální svět naráží na jeho vnitřní astrální svět. Klid, který vyvinul, mu umožní, aby si k tomuto dění utvořil svobodný vztah. Při čtvrtém cvičení, které spočívá v rozvíjení pozitivivity, se člověk jako duchovní Já učí nořit se silou lásky do podstaty a substance všech věcí. Jeho duchovní Já se na něj pak dívá ze všeho stvořeného. Na základě pátého cvičení, cvičení nezaujatosti, může k člověku proudit jako dar milosti z duchovního světa skrytá moudrost, jako duchovní svébytlí. Prostřednictvím těchto pěti stupňů je vytvořen kontakt s duchovním světem. Šestým

cvičením je pak harmonie spolupůsobení pěti předcházejících cvičení. V jednom ze zápisů se upozorňuje na to, že jiná cvičení dosahují ještě výš; zde můžeme myslet jen na sféru životního ducha a duchovního člověka. (Souvislosti s vypěstováním dvanáctilistého lotosu v oblasti srdce, jak ho Rudolf Steiner popisuje v knize „O poznávání vyšších světů“, se zde nechceme blíže věnovat.)

Na základě popsaných vztahů se nyní pokusme oněch sedm rytmů průpovědi Základního kamene charakterizovat jako výraz sedmi bytostných článků člověka.

1. Poté co v úterý 25. prosince 1923 poukázal na to, že Základní kámen souvisí s trojčleností člověka, zahajuje Rudolf Steiner ve středu 26. prosince 1923 rytmy Základního kamene. U prvního rytmu začíná tak, že nejprve píše na tabuli tři slovní spojení:

ducha rozpomínání (Geist-Erinnern)

ducha uvědomování (Geist-Besinnen)

ducha zření (Geist-Erschauen)

Pak k tomu připisuje:

ducha rozpomínání

k jsoucnosti se rodí tvé vlastní já v jáství Božím

ducha uvědomování

sjednocují tvé vlastní já s jástvím všehomíra

ducha zření

darováno tvému vlastnímu já k svobodné činnosti vůle

Rudolf Steiner dodává, že je důležité morálně po-
ciťovat přechody sloves od

k jsoucnosti se rodí (erweset)

k sjednocují (vereinen)

k darováno (schenken)

Je nápadné, že u

ducha rozpomínání

ducha uvědomování

ducha zření

chybí na tabuli sloveso

hledej (ube, cvič)

Z toho vyplývá, že je nejprve naznačována určitá skut-
ková podstata; tato skutková podstata dosud není akti-
vována: v rozpomínání se na ducha, odehrávajícím se v
duševních hlubinách, můžeme zakusit vlastní Já rodící se
k jsoucnosti v jáství Božím. Tak můžeme i v uvědomování
si ducha, projevujícím se v duševní rovnováze, zakusit,
jak vzdouvající se vlny činů vytvářejících vývoj světa
vždy znovu sjednocují vlastní Já
s jástvím všehomíra. Nakonec můžeme ve zření ducha,
obsaženém v klidu myšlenek, pochopit, jak je našemu
vlastnímu Já neustále darováno světlo k svobodné čin-
nosti vůle. Tímto připomenutím si své inkarnační situace
získává člověk vztah ke své dnešní fyzické tělesnosti,
který věrně odpovídá skutečnosti.

2. Ve čtvrtek 27. prosince 1923 píše Rudolf Steiner na tabuli druhý rytmus. Nejprve jsou zaznamenány tři aspekty Já. Je nápadné, že Já je v první sloce oslovováno v prvním pádu, ve druhé sloce ve čtvrtém pádu a ve třetí sloce v pádu třetím. Pak připojuje k jednotlivým slokám jako výraz vnitřního duševního stavu slovesa

žít

cítit

myslit

a nakonec slovní spojení

bytosti člověka spjaté s všehomírem

živoucím působení lidské duševnosti

duchových základech lidského bytí

Je důležité, abychom si povšimli, že se zde stále ještě nalézáme v první části první, druhé a třetí sloky, tedy v takzvané části mikrokosmické. Prostřednictvím aktivity žití, cítění a myšlení můžeme však zakusit, jak

jsme spojení se svou étemou tělesností. Jejím prostřednictvím jsme spojení také s naším étemým okolím; to nalézá svůj výraz ve slovních spojeních vytvořených Rudolfem Steinerem: „bytost člověka spjatá s všehomírem“, živoucí působení lidské duševnosti“ a „duchové základy lidského bytí.“⁴

3. V pátek 28. prosince 1923 je poprvé vytvořeno spojení mezi první a druhou částí oněch tří slok. Už není řeč jen o *ducha rozpomínání, ducha uvědomování a ducha zření*, ale je před ně postaveno sloveso „*hledej*.“⁵ Má nyní dojít k vnitřní aktivaci rozpomínání, uvědomování a zření. Tím je vytvořeno spojení mezi první (mikrokosmickou) a druhou (makrokosmickou) částí první, druhé a třetí sloky. Na tabuli napsal pak Rudolf Steiner pro první, druhou a třetí sloku:

hledej ducha rozpomínáním
Neboť vládne a působí ve výsostech Otcovský duch,
aby v hlubinách světa vytvářel jsoucnost

hledej ducha uvědomováním⁶
Neboť vládne a působí v okruhu vůle Kristova,
aby v světových rytmech vlévala do duší milost

hledej ducha zřením
Neboť vládnu a působí světové myšlenky Ducha,
aby z bytosti světů svátými prosbami přivolávaly světlo

⁴ v něm. orig. „Menschen-Welten-Wesen“, „Menschen-Seelen- Wirken“ a „Menschen-Geistes-Griinden“ - pózu. překl.

⁵ v něm. orig. iibe, tzn. cvič se v; v použitém českém překladu Jana Dostala „hledej“ - pozn. překl.

⁶ v překladu Jana Dostala „sebeuvědomováním“, viz plné znění průpovědi Základního kamene - pozn. překl.

hledej (cvič se)

je zřejmé, že je zde nutná vnitřní aktivita, aby se tyto síly, které vládnu ve všemohúru, mohly stát úinnými. Tyto síly potřebujeme, abychom mohli pracovat na svém astrálním těle. Je zde naznačena nepřímá cesta. Síly nepůsobí přímo, nýbrž ve spánku, kdy astrální tělo a Já jsou osvobozeny od těla fyzického a éterného. Jsou to síly Trojice, k níž má každý člověk vnitřní náklonnost. V naší době bývá tato náklonnost někdy odmítána. Tím vzniká vzhledem k tělesnosti nemoc, vzhledem k duši osudové neštěstí a vzhledem k duchu otupělost, jak uvádí Rudolf Steiner.⁹ Práce na našem astrálním těle může být správně vykonávána jenom tehdy, jsou-li v astrálním těle činné síly mající původ na druhé straně prahu, síly z duchovního světa. To se děje ve spánku, pěstuje-li člověk pomocí zesílené pozornosti ve dne svou náklonnost k silám Trojice. Tato zvýšená pozornost, toto duševně-duchovní procitnutí je způsobováno trojím hledáním ducha rozpomínáním, ducha uvědomováním a ducha zřením⁷ V noci, od usnutí do probuzení, je astrální tělo zabarvováno co do svého morálního pociťování, stává se pak „soudcem“ lidské duše.¹⁰

4. V sobotu 29. prosince 1923 píše Rudolf Steiner na tabuli nejprve jedno z oněch tří cvičení; následují iniciály jmen hierarchií odpovídajících tomuto cvičení⁸ a potom u

⁷ neboli „cvičením se v rozpomínání se na ducha, v uvědomování si ducha a ve zření ducha“ - pozn. překl.

⁸ pro tuto publikaci bylo použito znění průpovědí Základního kamene, v němž Rudolf Steiner dodatečně nahradil jména jednotlivých duchovních hierarchií označeními „duchové vesmírných sil“ (Kräfte-Geister), „duchové světla“ (Lichtes-Geister) a „duchové duší“ (Seelen-Geister) - pozn. překl.

první hierarchie:

*dejte, ať z výšin se rozeznívá,
co v hlubinách dojde ozveny*

u druhé hierarchie:

*dejte, ať zažehuje se ohněm východu,
co západ formuje v tvar*

u třetí hierarchie:

*dejte, ať z hlubin stoupají prosby,
jež ve výsostech budou vyslyšeny*

Tady jde o Já člověka. V duši vědomé může nalézt svůj výraz čiré Já. Rudolf Steiner líčí, že Kristova bytost přinesla veliký impuls makrokosmického Já, aby mikrokosmické Já, Já člověka, mohlo tento impuls přijmout, a tím se dostat dál ve svém vývoji.¹¹ Přijetím makrokosmického Já se stalo možným zvnitřnění lidské duše. Na tomto základě může nyní člověk, hledáním (cvičením se v) ducha rozpomínáním, ducha uvědomováním a ducha zřením, navázat spojení s by-

tostmi hierarchií. Toto spojení je reálné v hlubokém ! spánku. Tehdy se účastníme bytostí vyšších hierarchií ? ve světě intuice. Jsme v tom světě, v němž se pro nás > stává karma skutečností, v němž se odehrává náš osud od jednoho pozemského života k druhému.¹² Tyto by- ; tosti hrají určitou roli také v různých vývojových stádiích životního osudu člověka. Rudolf Steiner naznačuje, že Já člověka je vystaveno součtu účinků: „Z vnějšího pohledu jsou to účinky nerostů, rostlin a zvířat, z pohledu vnitřního, duchovně-duševního, jsou to účinky třetí ; hierarchie: působení Angeloi, Archangeloi a Archai, l účinky druhé hierarchie: Exusiai, Dynamis, Kyriotetes, účinky první hierarchie: Serafínové, Cherubínové a Trůnové.“¹³ V kapitole „O opakovaných pozemských životech a karmě“ v knize „Práh duchovního světa“ poukazuje Rudolf Steiner na to, že nadmyslové vědomí se učí říkat životnímu osudu jako celku „Já“ tak, jako fyzický člověk říká „Já“ své vlastní bytosti. To, co je nazýváno karmou, je srůstání s bytostí duchovního Já. Běh života člověka se jeví inspirován jeho vlastní trvalou bytostí, jdoucí od života k životu.¹⁴ . V neděli 30. prosince 1923 je pak učiněn další, důležitý krok. Rudolf Steiner píše na tabuli vedle sebe nejprve ona tři cvičení a pod ně pak poslední část čtvrté sloky průpovědi Základního kamene. - Ve čtvrté sloce je na úvod naznačeno, že makrokosmické Já vstoupilo na přelomu věků9 do proudu zemského bytí, a tím

9 v něm. orig. u Steinera In der Zeiten Wende, u Mackaye in der Zeitenwende, J. Dostal překládá jako V kroužícím běhu věků - pozn. překl.

umožnilo v lidstvu nový vývoj. Díky této jedinečné události se může uskutečnit zvnitřnění lidské duše. V důsledku tohoto prohloubení se člověk může otevřít světlu ducha. Toto světlo začíná zářit v Já. Člověk sám se stává výrazem ducha, vytváří duchovní svébytlí.

Rudolf Steiner tento pochod konkretizuje s ohledem na jeho sociální aspekt takto: „To je právě to charakteristické v epoše duše vědomé, že člověk dostává své Já jen jako odraz, aby ve svém životě postupoval do věku duchovního svébytlí a jinak utvářel ono Já, aby ho mohl opět prožít v nové podobě. Jenomže ho bude prožívat jinak, než jak by to dnes chtěl! Dnes by člověk chtěl svým Já, které prožívá jen jako odraz, nazývat všechno spíš než to, co se mu bude jako Já prezentovat v budoucím šestém poatlantském období. Ony mystické záchvaty, jak je dnes lidé ještě mívají, když zadumáním se do svého nitra chtějí najít své pravé Já, kterému dokonce říkají božské Já (!), takové záchvaty budou mít lidé v budoucnu vzácněji. Budou si však muset zvyknout na to, že toto Já uvidí jen ve vnějším světě. Nastane ona zvláštnost, že každý člověk, který se s námi setká a který s námi bude mít něco do činění, bude mít co dělat s naším Já více než to, co tu je uzavřeno kůží. Člověk tak směřuje k sociální epoše, že si v budoucnu řekne: Mé Já je u všech, které tady venku potkávám; nejméně ze všeho je mé Já tady uvnitř.“¹⁵

To propůjčuje onomu „my“ v průpovědi Základního kamene zvláštní hloubku. Jak již bylo výše citováno, naznačuje Rudolf Steiner tuto souvislost naprosto lapidárně větou: „Právě tak silně, jak působí duše vědomá antisociálně, zatímco se vyvíjí, bude působit duchovní svébytlí sociálně.“

Rytmy základního kamene :

V tomto rytmu už nejsou ona tři cvičení uváděna ,

Základní kámen
každé samo o sobě do souvislosti s druhou, makrokosmickou částí prvních tří slok Základního kamene, nýbrž jako celek s poslední částí čtvrté sloky. Ta říká, „ať dobrým se stává, čemu základ chceme dát ze srdcí, co vést chceme z hlav ve smyslu poznáných duchových cílů". Nyní se ono hledání (cvičení se v) ducha rozpomináním, ducha uvědomováním a ducha zřením vztahuje přímo k naší činnosti v bdělém životě.

Tím lze usilovat o tři ideály. Jsou to ideály pátého poatlantského období;
ideál sociálního chápání člověka

(neboli bratrství tělům) na základě rozpominání se na ducha, ideál

svobody myšlenek

(neboli svoboda vyznání duši) na základě uvědomování si ducha a ideál

poznání ducha

(neboli duchovní věda duchu) na základě zření ducha,¹⁰ Touto činností je připravena šestá poatlantská kulturní epocha. Jsme spoluzodpovědní za tento vývoj k
dobru.

10 V pondělí 31. prosince 1923 zahajuje Rudolf Steiner slovy napsanými na tabuli:

Božské světlo, Kr.-Slunce

Pod to pak píše slova příslušného zakončení první, druhé a třetí sloky:

To slyší elementární¹¹ duchové

V. (východu)

Z. (západu)

S. (severu)

J. (jihu)

i lidé necht' slyší!

Zde je zřejmé, že božské světlo Krista-Slunce začalo účinkovat v étemém světě a že to elementární duchové slyší! Že je v tomto rytmu nadále používáno sloveso *slyšet*, které má v prvních třech slokách Základního kamene souvislost se slovy *toto praví*, znamená, že v étemém těle člověka může zaznívat vnitřní slovo a tím vnitřní smysl věcí: „Toto vnitřní znění, které samozřejmě není ničím, co by bylo slyšitelné pro vnější smyslové ucho, toto vnitřní slovo věcí, kterým věci vyslovují svou vlastní povahu, to je onen zážitek, který člověk má, když dokáže ovlivňovat své éterné tělo ze svého těla astrálního."¹⁷ Je to étemá sféra, která nyní začíná znít a kterou slyší elementární duchové. Je to sféra, v níž začal působit Zmrtvýchvstalý. V této sféře se rozvíjí éterný duch

¹¹ v pozdější verzi, kterou použil překladatel}. Dostal, se toto slovo neobjevuje: viz plné znění průpovědi Základního kamene - pozn. překl.

člověka, bytostný článek životního ducha.¹⁸

7. V úterý 1. ledna 1924, v poslední den Vánočního sněmu, píše Rudolf Steiner na tabuli první slova první sloky následující po zvolání *Lidská duše!* a pokračuje pak prvními slovy druhé části první sloky. Následují příslušná slova druhé a třetí sloky. - Tím je vyjádřeno, že mikrokosmos a makrokosmos jsou plně v souladu. Člověk vybudoval duchové tělo v duchovním světě. Stal se duchovním člověkem v duchovním světě. Tuto skutečnost lze naznačit také tak, že skrze zmrtvýchvstání Krista byl kdysi a i nadále je v duchovní atmosféře Země úplný lidský fantom, z hrobu vstalé lidské tělo jako nadsmyslová podoba. Toto duchové tělo se může rozmnožovat jako sémě a může přejít do všech lidí.¹⁹

„My“ jako výraz kvality duchovního Já

Z výše uvedeného může být zřejmé, že pátému rytmu, rytmu neděle, připadá zvláštní kvalita. Ono „my“ není žádné obyčejné „my“, ale může být považováno za výraz kvality duchovního svébyčí. - Toto „my“ je ještě jednou zvlášť objasněno v karmických přednáškách, které následovaly po Vánočním sněmu. Rudolf Steiner zde začíná hovořit o karmě Anthroposofické společnosti.²⁰ V další části se pokusíme podívat se na toto „my“ z karmické perspektivy.

Pravidla a výjimky v karmických souvislostech

V jedné přednášce ve Vratislavi v červnu 1924 pou-

kazuje Rudolf Steiner na to, že lidé, kteří jsou v jednom pozemském životě svedeni dohromady, budou v příštím pozemském životě usilovat o to, aby se opět sešli. Zpravidla se na Zemi scházíme pokaždé s lidmi, kteří už s námi byli někdy dříve inkamováni. Rudolf Steiner uzavírá tuto úvahu poznámkou, že poznatek, že lidé spolu v průběhu pozemského vývoje žijí ve skupinách, je sice pravidlem, avšak v duchu je vše individuální. Jako příklad uvádí svého učitele geometrie, z jehož karmy zřetelně vyplývá, že ono obecné pravidlo, podle kterého absolvují lidé vývoj svého pozemského života ve skupinách, je porušeno. V této souvislosti udává, že právě tehdy, když je porušeno, pozná člověk náležitě jeho význam.²¹

Začátkem července 1924 zdůrazňuje Rudolf Steiner nutnost, že spiritualizace, o níž má od Vánočního sněmu usilovat Anthroposofická společnost, vyžaduje neustále si uvědomovat to, co je základem takového společenství, jakým je Anthroposofická společnost. Pak je také možné, aby jednotlivec na základě tohoto vědomí zaujal v této společnosti místo. Tak začíná Rudolf Steiner hovořit o karmě Anthroposofické společnosti.

Je to vskutku komplikovaná karma, protože to je karma obecná, vznikající stékáním karmy mnoha jednotlivých lidí.²²

Poté co Rudolf Steiner v první přednášce v Amheimu²³

svým posluchačům vyloží, že michaelský proud sestává zejména ze dvou skupin duší, které až do 20. století

nebyly inkarnovány společně, poukazuje na zvláštní osud Anthroposofické společnosti. Její osud spočívá v tom, že mnozí lidé, kteří byli na začátku 20. století spojeni s Anthroposofickou společností, se stoupí ještě před

uplynutím 20. století znovu na Zemi a pak se spojí s těmi, kteří byli ve škole v Chartres. Před uplynutím 20. století mají na Zemi společně působit ' platonikové z Chartres s pozdními aristoteliky.

To je porušením pravidla, že se lidé, řečeno karmicky, inkamují ve skupinách. Z upozornění Rudolfa Steinera na toto společné působení nakonec vyplývá, že ono „my“ v průpovědi Základního kamene má jinou kvalitu, než aby se přitom mohlo jednat jen o určitou karmickou skupinu. - To potvrzuje Rudolf Steiner ještě jednou v Torquay v létě 1924, když popisuje, že v důsledku oné zvláštní podoby, kterou na sebe bere Michaelova vláda, se osobnosti, které nyní (tzn. tenkrát) na základě své karmické sounáležitosti s Michaelovou vládou vstupují do anthroposofického hnutí (za porušení nejednoho inkamačního zákona), budou na přelomu 20. a 21. století inkarnovat znovu, aby přivedly ke kulminaci, k plnému projevu to, co ny-

ní (tzn. na začátku 20. století) mohou konat v anthroposofické službě Michaelově vládě.²⁴ A nakonec v srpnu 1924 Rudolf Steiner říká: „Ti lidé, kteří dnes poutivě přijímají anthroposofii, připravují svou duši k tomu, aby se s maximálním zkrácením života mezi smrtí a novým narozením znovu objevili na konci 20. století a aby se pak také spojili s oněmi učiteli z Chartres, kteří zůstali pozadu.“²⁵

Ve své poslední přednášce v Domachu, než se v létě 1924 vydá na cestu do Anglie, Rudolf Steiner ještě jednou naznačuje, že kosmická inteligence sestoupila k jednotlivým lidem. Potom vyslovuje otázku „Co je to ale inteligence?“ a odpovídá na ni těmito slovy: „Inteligence, to jsou pravidla vzájemného vztahu vyšších hierarchií. Co dělají, jak se vůči sobě navzájem mají, jaké vůči sobě navzájem jsou, to je kosmická inteligence.“ Potom líčí, že některé andělské bytosti se oddělily od Michaelovy říše, v níž byly dříve. Jeden angelos* dvou karmicky spojených lidských duší zůstal u Michaela, druhý sestoupil dolů k Zemi, stal se terestrickým andělem. Potom se Rudolf Steiner ptá: „Co se tu muselo stát?“ A odpovídá, že v důsledku toho se od roku 869 dostala karma lidí do nepořádku! V karmě novějšího lidstva nastal nepořádek. Na svou otázku „Co spojuje členy Anthroposofické společnosti?“ odpovídá stručně a rozhodně: „Spojuje je to, že mají dát do pořádku svou karmu! [...] To je onen kosmický paprsek, který se pro toho, kdo poznává, zřetelně rozlévá anthroposofickým hnutím: obnovení karmické pravdy.“ Rudolf Steiner uzavírá přednášku výrokem, že v karmických souvislostech spočívá obecná pravda a je zde požadavek, aby kosmické výjimky byly opět přivedeny zpět do svých pravidel. To je úkolem,

posláním anthroposofického hnutí.²⁶

Udalosti v 9. století

Pak následuje cesta do Anglie, kde se v Torquay a Londýně Rudolf Steiner věnuje mnohem blíže událostem, které se odehrávají v duchovním světě, zatímco se na Zemi v Carihradu koná v roce 869 osmý Všeobecný ekumenický koncil, na němž je trichotomie, tedy názor, že člověk sestává z těla, duše a ducha, odsouzena jako kacířská. - V duchovním světě dochází k setkání Haruna al Rašída a jeho rádce s Alexandrem Velikým a Aristotelem. Na dvoře Haruna al Rašída se uchovala stará duchovnost alexandristu a aristotelismu, aniž vzala ohled na události týkající se mystéria na Golgotě. V době mystéria na Golgotě nebyly individuality, nebyly duše Alexandra a Aristotela na Zemi, nýbrž v duchovním světě a zde byly úzce spojeny s vládou Michaela. Viděly, jak Kristus opouští Slunce, a přijaly impuls, že budou za všech okolností působit v tom směru, aby nová Michaelova vláda přinesla intenzivní křesťanství. O tom nechtěl nic slyšet ani Harun al Rašíd ani jeho moudrý rádce. Odehrál se duchovní zápas, jehož dozvuky působí dodnes.²⁷

V Londýně potom Rudolf Steiner popisuje, že zároveň dochází v duchovním světě k setkání mezi Kristem, který prošel mystériem na Golgotě, a jeho podobou, tedy jeho životním duchem. Kristus, který sestoupil skrze

mystériem na Golgotě a vstoupil do srdcí lidí, se setkává se svou duchovo-éternou podobou, která při sestupu Krista ze Slunce zůstala v okruhu Země. Je to setkání Krista se sebou samým, Krista jako bratra lidí s Kristem jako slunečním herojem, který existuje již jen jako obraz, podoba. Toto setkání se zrcadlí na Zemi v setkání grálského proudu s proudem Artušovým.²⁸

Vedle těchto současně se odehrávajících událostí poukazuje Rudolf Steiner ve své poslední přednášce v Torquay na to, že rovněž v 9. století lidé začnou, do jisté míry jako průkopníci pro lidstvo jako celek, rozvíjet vlastní inteligenci. Začnou se ve svých duších chápat inteligence, která byla až doposud jako kosmická inteligence spravována Michaelem. Toho si Michael a jeho pomocníci, shlížející ze Slunce na Zemi, povšimli. Viděli, jak je vláda nad inteligencí pomalu opouští a klesá dolů. Tím vznikla nálada, aby při následující Michaelově vládě (od r. 1879) byla inteligence, která poklesla z nebe na Zemi, zde znovu nalezena a spravována v srdcích, duších lidí. Rudolf Steiner pak říká, že Michael si chce v budoucnosti zbudovat příbytek v srdcích, v duších pozemských lidí. To má začít v epoše Michaelově, která má zároveň uvést křesťanství do hlubokých pravd.²⁹ Zároveň s poklesem kosmické inteligence se karma lidí začíná dostávat do nepořádku.³⁰ Vidíme zde souvislost mezi inteligencí a karmou, která se ukazuje od okamžiku těchto tří událostí v 9. století. Této souvislosti bychom se později ještě blíže věnovali.

Udalosti ve 4. století

Ve čtvrtém století došlo v duchovním světě ke zvláštní události, která připravila sestup inteligence k Zemi. Byla to ona událost, že Exusiai, bytosti tvaru, předaly myšlenky rozprostírající se všude v kosmu jako světovládne síly bytostem Archai, tedy Prasilám neboli Prapočátkům. S touto událostí je spojena zásadní proměna lidské duše. Lidé se v důsledku toho cítí být ? více. ve své individualitě. Tím, že myšlenkový svět přechází od bytostí tvaru k Prapočátkům, od Exusiai k Archai, které jsou člověku o stupeň blíže než Exusiai, začíná si člověk silněji uvědomovat své vlastní myšlenky. Jistí duchové tvaru se však nemohli odhodlat k tomu, aby své myšlenkové síly odevzdali Prapočátkům; nechali si je pro sebe. Tím jsou lidé vystaveni následující skutečnosti: Ten, kdo je k tomu na základě své karmy způsobilý, přijímá impulsy svého myšlení prostřednictvím Archai; tím se jeho myšlení, jeho myšlenky stávají - třebaže jsou objektivní povahy - osobním vlastnictvím. Jiní k tomu, aby myšlenky vypracovávali jako osobní vlastnictví, nedospějí. Přejímají myšlenky buď prostřednictvím dědičných poměrů od svých rodičů a prarodičů, nebo si osvojují myšlenky tradované, pocházející z určité skupinosti. Touto událostí je co do myšlenkových sil vytvořen předpoklad pro vnitřní

lidskou svobodu, pro to, aby jednotlivý člověk měl možnost jednat ze sebe sama; možnost, která se může plně uskutečnit teprve ve věku duše vědomé.³¹ Zde vidíme počátek překonání skupinové duševnosti, jehož účinky sahají až do karmy.

V souvislosti s touto událostí ve 4. století je také třeba vidět pochod, popisovaný Rudolfem Steinerem v létě 1923 v Penmaenmawru.³² Onen okamžik v evoluci světa a lidstva, kterým musí lidstvo projít od dřívější determinace své bytosti k vědomému, individuálnímu vypracovávání se v poznání, a tím k vydobytí si svobody, se nachází okolo roku 333 po narození Krista. V tomto časovém momentu bylo dosaženo vyrovnání mezi horní a dolní částí lidského astrálního těla. Předtím byla horní část větší než dolní, protože měly na člověka vliv vyšší božsky-duchovní bytosti. V roce 333 bylo dosaženo rovnováhy. Tím nastává kritický okamžik ve vývoji lidstva. Od této chvíle se horní část lidského astrálního těla stále více zmenšuje. To je předpokladem pro zrození Já v člověku. Kdyby k tomuto zmenšování astrálního těla v jeho horní části nedošlo, nemohlo by Já získat dostatečný vliv, abý vedlo člověka ke svobodě. S ubýváním horní části astrálního těla však bylo spojeno onemocnění celého lidstva. Jen díky posílení Já, vycházejícímu z mystéria na Golgotě, může být toto onemocnění překonáno.

Je nápadné, že tato velká krize nastupuje přibližně okolo roku 333. Tento rok přesně vyznačuje střed čtvrtého kulturního období, v němž je rozvíjena duše rozumová a myslívá. Stejně tak vyznačuje střed období mezi narozením Krista a vlivným impulsem akademie v Gondišápuru. V této akademii měla být člověku již

v roce 666, tedy příliš brzy, poskytnuta kultura duše vědomé a s ní spojené duševně-duchovní výtopytky. Bylo zamýšleno neoprávněné smísení duše rozumové neboli myslivé s duší vědomou. Člověku měla být uměle již v 7. století naočkována duše vědomá; tím by byl člověk býval odříznut od svého vývoje k duchovnímu svébytí, životnímu duchu a duchovnímu člověku. To, čeho by lidstvo dosáhlo teprve po dlouhém procesu zrání uprostřed období duše vědomé, tedy v roce 2493, mělo mu být naočkováno už tenkrát.³⁵ Jde tu o poznatky zrození a smrti (eugenický okultismus), poznatky průběhu života (hygienický okultismus) a poznatky přírody (mechanický okultismus). Všechny tyto poznatky vyžadují nejvyšší míru pravdomluvnosti, svědomitosti a sociální odpovědnosti. To jsou hodnoty, které mají být pomalu rozvíjeny teprve v období duše vědomé, aby člověk pro tyto poznatky vnitřně dozrál. Tyto hodnoty souvisejí se třemi ideály pátého poatlantského kulturního období, zmiňovanými v předchozí části.

Mystérium smrti a mystérium zla

S mystériem na Golgotě vznikla možnost zdárného¹², jáského vývoje lidstva. Mystérium na Golgotě by-

¹² v něm. orig. heilvolle, tzn. i „spásného“, popř. „zdravého“ - pozn. překl.

lo vykonáno ze svobodné vůle, to znamená z lásky, aby Země a lidstvo mohly dospět ke svému cíli.³⁴ Kristus nepůsobil ani tak tím, co učil, nýbrž tím, co učinil. Největším činem Kristovým bylo, že prošel smrtí. Podstatné přitom je, že Kristus vykonal čin, při jehož účinkování ve světě už vůbec nebyl fyzicky přítomen. A tento čin působí na člověka, který se sám rozhodne, že jej na sebe nechá působit, to znamená, že je slučitelný s naprosto svobodným charakterem jeho individuálního Já. Přijetí Krista je svobodným rozhodnutím lidského Já.³⁵ Zde je třeba uvážit, že ze zástupů bytostí ve vývoji světa může jen člověk prožít na fyzické pláni smrt. U člověka jde o překonání smrti. Člověk však rozvíjí na fyzické pláni také své vědomí Já. To by bez smrti, kterou prožívá na fyzické pláni, nebyl s to nalézt. Bytost Krista, která je intimně spojena s vývojem jáské- ho vědomí, uskutečňuje jako svůj nejvýznamnější pozemský čin mystérium na Golgotě: překonání smrti životem. Smrt na Golgotě je ze všech skutečností, které jsou důležité pro vyšší život, jediná, která může být pochopena jen v rámci fyzického života. Je-li pro ni vyzískáno na fyzické pláni pochopení, může být ve vyšších světech dále zpracováváno.³⁶

V průběhu vývoje lidstva v období duše vědomé mají zvláštní význam dvě mystéria: mystérium smrti a mystérium zla. Mystérium smrti zahrnuje síly ve vesmíru, které člověka obdarovávají plnou schopností duše vědomé. Člověk musí v průběhu zemského vývoje tyto síly smrti přijmout do své vlastní bytosti, se svou vlastní bytostí je spojit, aby mohl dosáhnout schopnosti duše vědomé.

Jinak, zmocňují-li se části jeho bytosti, působí na člověka síly zla. Při hledání zla v člověku nestačí zaměřit se pouze na zlé skutky, ale je nutné brát v úvahu i zlé sklony. Pak zjistíme, že u všech lidí jsou od počátku pátého poatlantského období přítomné v podvědomí zlé sklony, sklony ke zlu. Vstup člověka do pátého poatlantského období spočívá právě v tom, že do sebe pojímá sklony ke zlu. Je třeba učinit tento objev ve vlastní duši, aby do sebe člověk vsadil zárodek toho, že vůbec duši vědomou prožije spirituální substanci. Síly zla jsou tu od toho, aby člověk na stupni duše vědomé mohl proniknout k duchovnímu životu. Kdyby člověk ony sklony ke zlu nepřijal, nedospěl by k tomu, aby na základě své duše vědomé přijal ducha z vesmíru. Ze zla je lidstvo vedeno k obnovení mystéria na Golgotě. Prožitkem zla vzniká možnost nového objevení se Krista.³⁷

Tak je zřejmé, že mystérium smrti a mystérium zla souvisí s vývojem duše vědomé. Z těchto dvou mystérií vyplývá hluboká odpovědnost za příspěvek, který má dnešní člověk poskytnout vývoji světa.

Druhé ukřižování a druhé vzkříšení

V této souvislosti je významné to, co Rudolf Steiner uvádí v roce 1913 v Londýně o druhém ukřižování Krista na éterné pláni. Nejprve naznačuje, že tím podstatným na mystériu na Golgotě je, že Kristus prošel smrtí. V duchovním světě neexistuje smrt, nýbrž pro

měna vědomí. Tím, že bytost Krista prodělala i zkušenost smrti, je uzavřen niterný svazek mezi pozemským lidstvem a Kristem. Od toho okamžiku žije bytost Krista v duších pozemských lidí a prodělává s nimi pozemský život. Mystérium na Golgotě tak dalo Zemi její smysl. Rudolf Steiner pak rozvádí, že bytost Krista lze od toho okamžiku rozpoznat v jedné bytosti náležející k hierarchii andělů. Tato andělská bytost, která je od mystéria na Golgotě vnější formou Krista, utrpěla v průběhu 19. století vyhasnutí vědomí jako důsledek materialistických sil, vnesených do duchovních světů lidskými dušemi materialistického ražení, které prošly branou smrti. „Setba pozemského materialismu“, která byla, počínaje 16. stoletím, dušemi procházejícími branou smrti vnášena stále větší měrou do duchovního světa a způsobovala stále více temnoty, vytvořila „černou sféru materialismu“. Tuto černou sféru přijal Kristus ve smyslu manichejského principu do své bytosti, aby ji proměnil. Andělské bytosti, v níž se od mystéria na Golgotě zjevovala bytost Krista, způsobila tato sféra „duchovní smrt zadušením“.

Tato oběť Krista v 19. století je srovnatelná s obětí na fyzické pláni v mystériu na Golgotě a může být označena za druhé ukřižování Krista na étemé pláni. Tato duchovní smrt zadušením, která přivedila zrušení vědomí oné andělské bytosti, je opakováním mystéria na Golgotě ve světech, nacházejících se bezprostředně za světem naším, opakováním, kterým může dojít k znovuoživení dříve skrytého vědomí Krista v duších pozemských lidí. Z tohoto znovuoživení se stane jasnozřivé vidění lidstva ve 20. století. Rudolf Steiner uvádí: „Již podvakrát byl Kristus ukřižován: jednou fyzicky ve fyzickém světě na počátku našeho věku a podruhé v 19. století spirituálně způsobem, který zde byl popsán. Mohli bychom říci, že lidstvo tenkrát pro-

žilo vzkříšení jeho těla; od 20. století bude prožívat vzkříšení jeho vědomí." Prostředníkem, vyslancem tohoto dění bude Michael jako posel Kristův.^{3*}

S touto ojedinělou zmínkou Rudolfa Steinera o druhém ukřižování Krista na éterné pláni si můžeme uvědomit, jakým způsobem jako lidstvo žijeme. Stáváme se plně spoluzodpovědnými za to, co se odehrává v duchovním světě.

in ze svobodné vůle

Rudolf Steiner v Arnheimu³⁹ uvádí kosmicko-imaginativním jazykem, jak duše spojené s Michaelem, sjednocené na Slunci, vidí odsud odcházet Krista, aby se spojil s vývojem Země. Kristus opustil Slunce, aby svůj osud spojil s osudem lidstva. „On odchází!“, byl onen veliký zážitek. Přemocný impuls vyšel z tohoto kosmicko-světodějinného momentu, v němž tyto duše viděly, jak Kristus opouští Slunce. A zároveň jim bylo jasné, že teď také přechází kosmická inteligence krok za krokem z kosmu na Zemi. - Bytost Krista vykonala tento čin ze svobodné vůle, to jest z lásky. Důsledkem bylo, že i inteligence sestoupila na Zemi. Tím se Michael dostal do zvláštní situace. Už nemohl ze Slunce spolupůsobit při pozemských záležitostech. Jeho činnost, totiž správa kosmické inteligence, kterou vykonával po celá dlouhá období, byla u konce. Tím, jak uvádí Rudolf Steiner slovy Michaelovými k jeho sborům, bylo „nutné, abychom si pro dobu, po kterou nemůžeme vysílat impulsy na Zemi, pro dobu, končící zhruba ro-

kem 1879, vyhledali zvláštní úkol, abychom si vyhledali úkol v rámci slunečního regionu". Rudolf Steiner pak popisuje, že ve slunečním regionu se nikdy nepracovalo tak, jako se zde nyní mohlo pracovat pod vládou Michaela, osvobozenou od pozemských záležitostí. Vznikla nadsmyslová škola pod vedením Michaela. Ačkoli Rudolf Steiner tento čin Michaela dále nerozvádí, lze vycítit, že Michael zde v následování Krista rovněž vykonal čin ze svobodné vůle.

Když se nyní vrátíme k událostem spojeným s Vánočním sněmem r. 1923/24, kdy tato nadsmyslová škola našla jako Svobodná vysoká škola pro duchovní vědu svůj pozemský příbytek v nově založené Všeobecné anthroposofické společnosti, a uvědomíme si čin Rudolfa Steinera, pak můžeme pocítit, že i Rudolf Steiner při Vánočním sněmu vykonal čin ze svobodné vůle. - Na základě těchto tří událostí můžeme vytušit, jaká nová kristovsky-michaelská síla chce začít v lidstvu karmicky působit.

K tomu ještě přistupuje, že Rudolf Steiner charakterizuje bytost Michaela tak, že lidem nevyjeví nic, nepřinesou-li mu usilovnou duchovní práci něco ze Země v ústretu. Říká: „Michael je mlčenlivý duch. Michael je v sobě uzavřený duch. Zatímco ostatní z vládnoucích archandělů jsou mnohomluvní duchové (samozřejmě v duchovním smyslu), je Michael duch značně uzavře-

ný, duch málomluvný, který jen velmi zřídka něco nařizuje. Neboť to, co člověk u Michaela zažije, není vlastně slovo, nýbrž - mohu-li to tak říci - pohled, síla pohledu. A to je dáno tím, že Michael se vlastně nejvíce zabývá tím, co lidé vytvářejí na základě ducha. Michael žije v následcích toho, co člověk vytvořil. Ostatní duchové žijí více příčinami, Michael žije více následky. Ostatní duchové podněcují v člověku to, co má dělat, Michael bude vlastním duchovním hrotem svobody. Nechává lidi konat, avšak přijímá potom to, co se stává z lidských skutků, aby to nesl dále v kosmu, aby to, co tím lidé dosud nemohou působit, v kosmu dále působilo.⁴⁰

Rokem 1879 začalo období duše vědomé s Michaelem jako duchem doby. Toto období je jedinečné a bude trvat asi 350 let. Ona jedinečnost spočívá v tom, že se člověk může z vlastní iniciativy, to znamená svobodně, spojit s děním doby při vědomí své vlastní odpovědnosti. Tím se může stát osud doby osudem vlastní duše. V dnešní době žijeme v přechodu od první třetiny tohoto období do třetiny druhé, střední. Vstupujeme do středu michaelského věku. Právě v tomto období bude záležet na tom, že „by mělo před duší anthroposofa vždy stát zlatými písmeny, že má iniciativu ve své karmě“.⁴¹ Michaelský čas je obdobím, v němž stojí v karmě napsáno: Staň se člověkem s iniciativou. Nalézat v životě iniciativu duše, dokázat něco začít z nehlubšího nitra své vlastní bytosti, dokázat něco posoudit, něco rozhodnout, to jsou dnes více než kdy dříve požadavky doby.

Obnovení karmické pravdy

Ve své poslední přednášce v Dornachu před nastoupením své cesty do Anglie Rudolf Steiner nejen naznačuje, co je kosmická inteligence, totiž způsob,

jakým se mají hierarchie k sobě navzájem, ale i to, že existuje vždy určitý protiklad mezi inteligencemi planet a inteligencí Slunce. Sluneční inteligence byla pod vládou Michaela, šest planetárních inteligencí pod vládou ostatních archandělů, kteří vedou vždy jedno období ve vývoji lidstva, trvající asi 350 let. Na správě kosmické inteligence se podílejí jednotlivé bytosti hierarchie archandělů; nad vším však vždy vládne Michael jako správce veškeré kosmické inteligence. V 9. století došlo ke změně v důsledku toho, že ostatní planetární inteligence už nechtěly být ovládány ze Slunce. Předsevzaly si, že už nedopustí, aby Země byla závislá na Slunci, nýbrž na kosmu jako celku. To se událo skrze planetární úradek bytostí archangeloi. Pod vedením Orifiela se planetární inteligence emancipovaly z inteligence sluneční. Došlo k úplnému oddělení až dosud sounále- žejících kosmických mocností. Sluneční inteligence Michaelova a inteligence planetární se postupně dostaly do vzájemné kosmické opozice. Andělské bytosti toto rozštěpení v planetárním životě zaznamenaly a musely se rozhodnout pro jeden a druhý směr.

Důsledkem bylo, jak jsme si již naznačili, rozštěpení mezi angeloi, tedy bytostmi, které se přímo podílejí na karmickém vývoji. Tím se karma lidí dostala do ne- pořádku.

Rudolf Steiner pak uvádí, že nástupem panství Michaela v roce 1879 z Michaela vychází síla, která má u těch, kdo šli s ním, uvést karma opět do pořádku.⁴² Otázkou je, o jakou michaelskou sílu se zde jedná. V souvislosti s předchozím výkladem může být zřejmé, že je poukazováno na obnovenou sílu inteligence, která může začít opět michaelsko-kosmicky působit. Je to síla, překonávající to, co je intelektuální, a nárokuje si celého člověka. Tuto sílu lze vyvinout jen ze svobodné

iniciativy. Je to síla etického individualismu ve smyslu „Filosofie svobody“ Rudolfa Steinera.⁴³

Michaelský proud, o kterém Rudolf Steiner hovoří v „Karmických přednáškách“, je na jedné straně karmicky podmíněný; na druhé straně se však jako skutečný michaelský proud projeví jenom tehdy, je-li karma dána do pořádku. V této souvislosti je velmi důležité, že na konci 20. století (tedy v dnešní době) se odehraje ona významná událost, že Kristus se stane páнем karmy pro vývoj lidstva. Řád karmickým záležitostem bude dávat Kristus. To znamená, že bude nejlepším možným způsobem začleněno karmické vyrovnání v obecných světových záležitostech. Kristus zařadí naše karmické vyrovnání do obecné karmy Země, do obecného pokroku lidstva.⁴⁴ Z této události je zřejmé, že lidé, kteří se scházejí v Anthroposofické společnosti, mohou dosáhnout pospolitosti, jež bude obnovovat řád karmy, jen tehdy, jestliže se tato událost v duši zúčastněných plně rozvine. Rudolf Steiner navíc

poukazuje při přípravě Vánočního sněmu 1923/24 na jeden duchovní zákon, který říká, že každé lidem skutečně prospěšné spirituální hnutí musí být obecně lidské.⁴⁵ Tak může v Anthroposofické společnosti vzniknout „my“ ve smyslu průpovědi Základního kamene, které je prosté vši skupinové duševnosti, „my“, které má obecně lidský charakter.

Na konci svého posledního proslovu¹³, který otevírá novou dimenzi v jeho úvahách, Rudolf Steiner naznačuje, že v důsledku michaelského proudu a michael- ských činů se v lidstvu v budoucnu rozleje světlo, jestliže alespoň ve čtyřikrát dvanácti lidech plně ožije michaelská myšlenka.⁴⁶ Tady lze dát číslo 4 do souvislosti se čtyřmi velikými světovými stranami, které jsou v Základním kameni uváděny v závěru prvních tří slok. Číslo 12 lze dát do souvislosti s tím, co Rudolf Steiner líčí v Torquay ve vztahu k dvanáctinnosti kulatého stolu krále Artuše, když hovoří o harmonizující se karmě určitého množství lidí.⁴⁷ Nová dimenze, které se ve svém posledním proslovu dotýká, má obzvlášť co dělat s inkarnačním sledem Eliáš, Lazar- Jan, Raffael, Novalis, přičemž Jan Křtitel není uváděn. Duše Jana Křtitele, která je také duší Eliášovou, se po Křtitelově stětí stává skupinovou duší dvanácti učedníků, žije v těchto dvanácti dál. Tím je těchto dvanáct s to chápat i to vyšší.⁴⁸ Toto dění lze považovat za určitou přípravu toho, co dnes může v takových skupinách čítajících dvanáct členů vzniknout v podobě zvýšení sil inteli-

13 poslední proslov Rudolfa Steinera vyšel česky v úvodu knihy Novalis: Pohádka o Erótovi a Fábule; nakladatelství PDN, Hranice na Moravě 1999 - pozn. vyd.

gence. Můžeme tušit, že Rudolf Steiner poukazuje na to, že tam, kde se z kosmické inteligence stala inteligence vlastní, působí tato inteligence nyní mezi lidmi tak, že se může znovu stát inteligencí kosmickou, nyní však proniklou lidmi. Potom se „my“ můžeme stát pomocníky toho, co se v michaelském smyslu má skrze anthroposofii uplatnit ve vývoji Země.

Tak se dostáváme k závěrečné úvaze, vedoucí zpět k Základnímu kameni. První tři sloky sestávají ze dvou částí, jedné mikrokosmické a jedné makrokosmické. První část se vztahuje k člověku, druhá k světu. Čtvrtá sloka dává možnost vztah mezi člověkem a světem Utvářet karmicky. Kristus, jako makrokosmická jáská bytost, vstupuje do proudu zemského bytí. Impulsy makrokosmického Já mohou být přijaty člověkem, tedy Já mikrokosmickým, protože existuje niterné příbuzenství mezi Já lidským a Já světovým.⁴⁹ Tím se nalzáme na cestě proměny. Ať karmicky dobrým se (opět) stává, čemu („my“) základ chceme dát ze srdcí, je možné uvnitřněním srdce; ať karmicky dobrým se (opět) stává, co („my“) vést chceme z hlav [...], je možné zlidštění inteligence. Tím pracujeme na obnovení karmické pravdy. Ono „my“ vzniká na této cestě proměny. Není ani skupinově specifické, ani fiktivní, nýbrž naplněné jástvím a otevřené vůči světu, karmicky reálně utvářející spojení mezi člověkem a světem. Tím je učiněno něco nejen pro svět lidí, ale i pro svět andělů.

Literatura

- 1) Rudolf Steiner: „Svoboda a společnost“, v „Magazin für Literatur“, 67. ročník, č. 29 a 30 z 23. a 30. července 1898, obsaženo v *Gesammelte Aufsätze zur Kultur- und Zeitgeschichte 1887 bis 1901* (GA31).
- 2) Rudolf Steiner: *Die soziale Grundforderung unserer Zeit - In geänderter Zeitlage* (GA 186), přednáška z 12. prosince 1918.
- 3) Rudolf Steiner: *Die Geschichte und Bedingungen der anthroposophischen Bewegung im Verhältnis zur Anthroposophischen Gesellschaft* (GA258), přednáška z 16. června 1923.
- 4) Viz pozn. č. 2, přednáška ze 7. prosince 1918.
- 5) Rudolf Steiner: *Wie kann die Menschheit den Christus wiederfinden? Das dreifache Schattendasein unserer Zeit und das neue Christus-Licht* (GA 187), přednáška z 1. ledna 1919.
- 6) Rudolf Steiner: *Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?* (GA 187); česky vyšlo jako *O poznávání vyšších světů*, Baltazar, Praha 1993, Michael, Sv. Kopeček 2000, kapitola: „Podmínky k okultnímu školení“.
- 7) Rudolf Steiner: *Aus den Inhalten der esoterischen Stunden* (GA 266/3), Esoterické hodiny ze 2. ledna 1914 a 7. února 1914.
- 8) Tamtéž (GA 266/2), Esoterická hodina ze 7.6.1912.

Rytmy Základního kamene

- 9) Rudolf Steiner: *Der Tod als Lebenswandlung* (GA 182), přednáška z 16. října 1918.
- 10) Rudolf Steiner: *Anthroposophie als Kosmosophie* (GA 208), přednášky z 12. a 13. listopadu 1921.
- 11) Rudolf Steiner: *Das esoterische Christentum und die geistige Führung der Menschheit* (GA 130), přednáška z 9. ledna 1912.
- 12) Rudolf Steiner: *Das Sonnenmysterium und das Mysterium von Tod und Auferstehung* (GA 211), přednášky z 21. a 24. března 1922.
- 13) Rudolf Steiner: *Esoterische Betrachtungen karmischer Zusammenhänge* (GA 236), přednáška z 18. května 1924.
- 14) Rudolf Steiner: *Die Schwelle der geistigen Welt* (GA 17), kapitola: „O opakovaných pozemských životech a karmé“.
- 15) Viz pozn. č. 5, přednáška z 27. prosince 1918.
- 16) Rudolf Steiner: „Pospolitost nad námi, Kristus v nás“ (v GA 159/160), přednáška z 15. června 1915; „Jak může být překonána duševní nouze současnosti?“ (v GA 168), přednáška z 10. října 1916; „Co činí anděl v našem astrálním těle? Jak najdu Krista?“ (v GA 182), přednáška z 9. října 1918 - česky vydal Spolek přátel Obce křesťanů, Praha 1996.

Literatura

- 17) Rudolf Steiner: *Ursprung und Ziel der Menschen* (GA 53), přednáška z 16. března 1905.
- 18) Rudolf Steiner: *Theosophie* (GA 9); česky vyšlo jako *Theosofie*, Baltazar, Praha 1992, kapitola: „Podstata člověka“ v oddíle „Tělo, duše a duch“.
- 19) Rudolf Steiner: *Von Jesus zu Christus* (GA 131), přednáška z 12. října 1911; česky vyšlo jako *Od Ježíše ke Kristu, Ioanes*, Březnice 1998.
- 20) Viz pozn. č. 13 (GA 237, 238 a 240), přednášky od 6. června 1924.
- 21) Tamtéž, svazek 5, GA 239, přednáška z 11. června 1924.
- 22) Tamtéž, GA 237, přednáška z 6. července 1924.
- 23) Tamtéž, GA 240, přednáška z 18. července 1924.
- 24) Tamtéž, GA 240, přednáška, z 14. srpna 1924.
- 25) Tamtéž, GA238, přednáška z 16. září 1924.
- 26) Tamtéž, GA 237, přednáška z 8. srpna 1924.
- 27) Tamtéž, GA 240, přednáška z 14. srpna 1924.
- 28) Tamtéž, GA 240, přednáška z 27. srpna 1924.
- 29) Tamtéž, GA 240, přednáška z 21. srpna 1924.
- 30) Tamtéž, GA 237, přednáška z 8. srpna 1924.

Rytmy Základního kamene

- 31) Rudolf Steiner: *Die Impulsierung des weltgeschichtlichen Geschehens durch geistige Mächte* (GA 222), přednášky z 16., 17. a 18. března 1923.
- 32) Rudolf Steiner: *Initiations-Erkenntnis* (GA 227), přednáška z 31. srpna 1923.
- 33) Rudolf Steiner: *Die Polarität von Dauer und Entwicklung im Menschenleben* (GA 184), přednášky z 11., 12. a 13. října 1918, jakož i v *Wie finde ich den Christus?* (GA 131), přednáška z 14. října 1911; česky vyšlo jako *Co činí anděl v našem astrálním těle? Jak najdu Krista?*, Spolek přátel Obce křesťanů, Praha 1996.
- 34) Viz pozn. č. 19, přednáška z 14. října 1911.
- 35) Rudolf Steiner: *Geistige Hierarchien und ihre Widerspiegelung in der physischen Welt* (GA 110), přednáška z 18. dubna 1909, večer.
- 36) Rudolf Steiner: *Die Evolution vom Gesichtspunkte des Wahrhaftigen* (GA 132), přednáška z 5. prosince 1911.
- 37) Rudolf Steiner: *Geschichtliche Symptomatologie* (GA 185), přednášky z 25. a 26. října 1918.
- 38) Rudolf Steiner: *Vorstufen zum Mystérium von Golgatha* (GA 152), přednáška ze 2. května 1913.
- 39) Viz pozn. č. 13, GA 240, přednášky z 19. a 20. července 1924.
- 40) Rudolf Steiner: *Mysterienstätten des Mittelalters* (GA 233a), přednáška z 13. ledna 1924.

Literatura

- 41) Viz pozn. č. 13, GA 237, přednáška z 4. srpna 1924.
- 42) Tamtéž, GA 237, přednáška z 8. srpna 1924.
- 43) Rudolf Steiner: *Die Philosophie der Freiheit* (GA 4); česky vyšlo jako *Filosofie svobody*, Baltazar, Praha 1991, Michael, Sv. Kopeček 1999, kapitola IX: „Idea svobody“.
- 44) Viz pozn. č. 19, přednášky ze 7. a 14. října 1911.
- 45) Rudolf Steiner: *Das Schicksalsjahr 1923 in der Geschichte der Anthroposophischen Gesellschaft* (GA 259), proslov z 2. září 1923.
- 46) Viz pozn. č. 13, GA 238, přednáška z 28. září 1924.
- 47) Tamtéž, GA 240, přednáška z 21. srpna 1924.
- 48) Rudolf Steiner: *Das Markus-Evangelium* (GA 139); česky vyšlo jako *Markovo evangelium*, Ioanes, Breznice 1999, přednášky z 17., 18. a 20. září 1912.
- 49) Viz pozn. č. 11, přednáška z 9. ledna 1912.